

Meie Aeg

Nr. 8

1936

MAAILMA HÄDA

Meieaja inimene on teinud suuri saavutusi. Ta on saanud hiilgavaid võite looduse üle. Inimene ei ole enam nii väeti ega abitu võimja looduse vastu, nagu ta oli jeda sajandeid tagasi. Looduse võimas jõud on summitud inimese teenistusse. Inimene lasseb end walgul teenida ja auru orjata. Ta lendab kõrges õhus, ja ookeanide sügavustki ei kohuta teda. Ta kasutab tehnikat, et teha oma elu mugavamaks ning mõnusamaks. Ta on tõusnud oma mõistuse waral maakeral walitsejale seisukohale. Ta on muutunud kõige targemaks ja wägewamaks elusolenuks maakeral.

Kuid hoolimata sellest, et inimene on muutunud maakeral mõnusamaks olemiseks, et ta nimetab ennast loodusekuningaks, on inimelu siiski nii kõhuv. Kes awajilmi waatab elusündmusile, see peab tunnistama, kuidas kõige nende eelpool waadeldud saavutuste juures inimkond on juures hädas. On veel nii rohkesti elu talitawaid ja häwitawaid tegureid, mis tekitawad paljudele piina ning isegi veel rohkem — surma.

On palju head, mis soodustab ja edendab elu, mis loob elamiswõimalusi ja arendab elu kõrgemale; aga on ka palju halba, mis häwitab elu, mis moodustab walulisea küsimuse, mida õigusega võime nimetada maailma hädaks.

Maailma häda põhjuseks on omakasupüüid. Saavutusi ning mõnusi püütakse kasutada ainult oma huvides, ei arvestata teiste inimestega. Suureks on läinud endast lugupidamine, arwamine, et ainult nulle kuuluvad kõik eluhüved. See endast palju-lugupidamine ei ole mitte ainult ühiskondlike hädade juures, waid ka riikide ja rahwaste juures. On rahwaid, kes ütlevad, et nende tõug on kõige jõurikkam ning on määratud walitsejaks. Säärane endast palju-lugupidamine on tunginud peaaegu kõikjale, ühelspool wähem, teisel rohkem. Seda nähtust võib nimetada meie aega iseloomustawaks tunnusiks, kuid veel enam — meie aja hädaks.

Üks ainus inimene, kes tahab kõiki eluhüvedeid ainult endale, kes otjib elust ainult endale mõnusi, kes talitab nii, kuidas ise tahab, mitte arvestades teisi inimesi, võib õnnetusse wiia tuhandete kaasinimeste elud. Kui niisugused mõtted saawad juhtiwaks, siis võib selle tagajärjeks olla isegi teiste rahwaste hävitamine, et ise maitsta kõike, mida pakub elu.

Inimesed on ühiskondlikud olemused, ning ühiskondlik elu, teiste elamiswõimaluste arwestamine, on igale inimesele tarwilik. See on muutumatuks kindel eluseadus, mis kindlustab kõigile heaolu. In-

mestele, kes elawad egoistlikult, langeb juur süü. Nad rikuvad iseennast ja lõhuwad ühiskonda. Kes aga eluseadusi täidab, see loob ühiskonnas koostõla, mis ongi heaolu, sest see kindlustab kõigile elamiswõimaluse.

Ühiskonnas ja ühiskonna kasuks elades tärkawad need peened ühiskondlikud tunded nagu waimude-armastus, ohwimeelsus, piüid üldjõule kasulik olla, õiglus ja ligimeesarmastus. Need tunded ei ole enam oma kasu pärast, waid nende tunnete eneste pärast. Inimese tunded peawad muutuma õiljateks. Kui inimene alguses aitab teist ainult selleks, et ennast wabastada ebameeldivast tundeist, siis hiljem hakkab ta head tegema armastusest hea vastu. Tema endine egoism tõrjutakse tagasi. Meis kujuneb kõlbeline nõue ja wajakus mitte talitada nii, et teine isik või ühiskond peab meie tegewuse pärast kannatama. Ainult see sisetine kõlbeline jõud — õiglus — suudab wähendada maailma häda.

Tarwis on rohkem ligimeesarmastust ja õiglust, tarwis on isiklike huwide piiramiist ühiskonna kasuks. Igakuks peab ise oma egoismi piirama ja kõigeist jõust piüidma elada head elu, see tähendab sellist elu, kus on arwestatud ühiskonda.

Kui me ühiskonda arwestame, siis teenime sellega oma kaasinimesi. Kuigi mõnikord ühiskonna korraldused ja seadused on meie huwidega wastolus, siiski peame nendele nõuetele alistuma, sest selle läbi muutume kõlbelisteks isikusteks. Inimese kõlbelised jõud ei arene mitte sel teel, kui ta ennast ühiskonnast lahti kiskub, waid ainult wastastikuse andmise ja wõtmise, teenimise ja töötamise teel. Wastolu isiku ja ühiskonna wahel ei lahene kunagi, kui isik jonnakalt surgeb enese, waid laheneb siis, kui ta hakkab teda mingil wiisil teenima. Piüie, ainult endale elada, oleks järjekindlalt läbiwiiduma kõikide wooruste ja wõimete kadumine, mis annawad inimesele wäärtuse. Mitte egoismis ei seisja jõuallikad, mis suudawad maailma häda kõrvaldada, waid armastuses, oma „mina“ andumises ühiskonna teenistusele. Töötamine ja kannatamine teiste jaoks surisugustab elu, mitte aga see, kui laseme teisi enese jaoks kannatada.

Ühiskonda teenida ei tähenda veel mitte, et pealmine endid täielikult umustama ning piiswalt ainult teiste eest hoolitsema. Kes tahab ühiskonnale olla kasulik, see peab kõigepealt omama oskuse kasulikuks saada. Ta peab mõistma, kuidas elada ning tegutseda, et teisi aidata ja teenida. Ta peab oma wõimeid wälja arendama, peab endale oskusi omandama, sest mida rohkem ta on warustatud mit-

mefiiste võimetega, jeda rohkem on tal võimalusi oma kaasinimestele kasulikuks saada. Nõue, olla kasulik ühiskonnale, sõjaldab eneses kohustuse koguda endale õiglasel viisil vahendeid ja teadmisi, et neid tarvitada kaasinimeste elutingimuste parandamiseks, mitte aga pillamiseks ja toreduseks. Kui igaüks arvostab ainult oma elulisi tinge ja huve, siis viiakse elu unnikusse. Kui mõeldakse ainult oma soovide rahuldamiseks, unustades kõik muu, siis sellega juurendatakse maailma häda. Selle vastu aga peame õigust armastama ja võtma endale põhimõtteks: „Sina pead oma ligimest armastama kui iseennast.“

+

Palju paha ehk kurja on olnud inimkonnas. Palju on elu hävitatud, rüvetatud, palju on tötteid loodud kõrgemalearenemisele ühikute kasu nimel. Võpmatriseni on halastamatult tapetud sõdades ja kodusõdades, nii vanu kui noori. Sulgalisi rahvakihte ja ijegi rahvaid on hoitud pikkade aegade välistusel orjakiitkeis. Sõjajeta ja kaitseta orjadega on karmilt ja vägivaldselt ümber käidud. Sea poole püüdjaid ja tööpetajaid on jaadetud tuleriidale, mürgitatud, taga kiusatud ja wanglasis piinatud. Halastamatult on ekspluaateeritud töölisi. Lapsi ja naisi on kurnatud vah-

rituis. Wabrikus handiks tehtuid on jäetud saatuse hoole, wiletusse või kerjama. Töölisi on jäetud kerge käega teenistujeta.

+

Elu on inimese juurim väärtus, ja inimene püüab elada võimalikult kaua. Et iga inimene tahab elada, siis on arusaadav, et igaüks peab heaks kõigepealt jeda, mis soodustab tema elu. Inimlike väärtuste hindamise aluseks on inimese soodustus või talistus. Enamasti toimub hindamine lähtudes oma isikliku elu või väikese rühma olemasolu seisukohalt. Ent kõigi aegade targad on eriti kõrgelt hinmanud elu soodustust ja kõrgemalearendust üldisemalt seisukohalt — kogu inimkonna seisukohalt.

Inimene tahab elada ja sellest tahtest järgneb vajadus hinnata nähtusi, et siis juhtida oma tegevust tahte varal elule soovitavas suunas.

Sea on see, mis soodustab ja edendab elu, mis loob uusi elamisvõimalusi ja arendab elu kõrgemale.

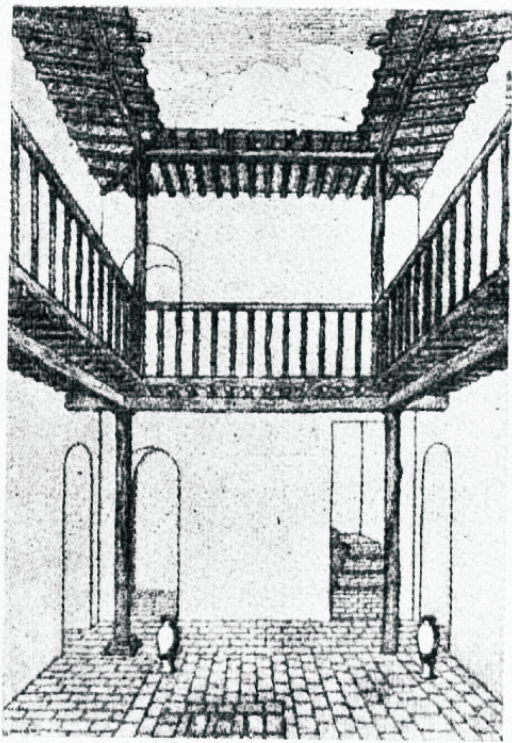
Kuri ehk halb on see, mis elu hävitab, wiletaks ja halvaks teeb.

Sea on inimene, kes armastajega elu edendab, loob ja kõrgemale arendab.

Kuri on inimene, kes elu hävitab, elu halvendab ja kõrgemalearenemist takistab. 23.

350 tuhande tundmatu sõduri ühine puhkepaik maailma suurimal kalmistul. Mälestusmärk - ühisluukabel (42 m kõrge torniga) Douaumont'i juures, kus puhkavad 350 tuhande prantsuse ja saksa tundmatu sõduri luud, mis kogutud kokku Verduni lahingväljalt, kus 1916.—1918. a. peeti võitlusi, verisemaid maailma ajaloo, ja kus langes üle miljoni inimese.

Elamu sisemus nagu see oli Aabrahami ajal (20. sajand. e. Kr.), väljakaevamiste andmetel uuesti ehitatud Briti muuseumi poolt.

On teada, et juba nelja tuhande aasta eest olid inimesed sama terved, võib-olla veel tervemad, jama teadlikud ja arukad kui meie praegu; neid oli nagu meidki rikkaid ja vaeseid, õnnelikke ja õnnetuid, isandaid ja orje, mõtlejaid ja rumalaid, häid ja halbu, ligimesearmastajaid ja enese-armastajaid, usklikke ja uskmataid; nad olid loogilised kõnes, targad nõus ja vahivad sõjas; lastsid söögid ja joogid hästi maitseada, omasid ilusad elanumud, kandisid praktilisi riideid, täitsid valitsuse seadusi; ka nemad ostisid ja müüsid, istutasid ja ohitasid, võtsid naisi ja läksid mehele, vihkasid ja armastasid, elasid ja surid nagu meiegi.

Samal ajal, kui Euroopas oli kiviaeg — tarvitati kiviõrveid, elati onnides või koobastes ja kanti kehakattoks loomanahku — oli Thebeni ja Memfise, Babiloonia ja Niineve, Tiiruse ja Kartago paleedes kõrge tsivilisatsioon, millel ei ole tarvis häbeneda praeguse ees, mis väärib tähelepanu oma toreduse ja elunõmishuse poolest.

Egiptlased on jängitanud oma valitsejate ja juurmeeste põrmud väga kulufalt ja toredalt ning on neile ehitanud võrratud mälestusmärgid — püramiidid. Peale selle on neil olnud tugevad linnad, hiiglasuured templid ja toredad paleed. Oma maa olid nad muutnud viljakandvaks ja ähtlasi maailma waraaidaks ja jeda nimelt kaevetud kaanalite ja järvede waral,

MINEVIKU MAAILM

Kas võib praegu kiidelda edust?

ning weeteede ühendamiseks oli neil kaevetud juba Suez'i kaanal.

Moed forduvad. Ka muistsetel egiptlastel olid moodjad korvtoolid ja wannitoad, päikešvarjud ja õngeridwad ning ilusasti nikerdatud malendid. Ka daamid lastsid meeltdi wälja paista oma jõrmu-jeid ja kõrwarõngaid, nagu nähtub tooaegseist seinapiltidest. — „Ei ole midagi mit päikese all.“

Eufrati kaldal leiame praegu Babiloonia wäremed. Seal oli kord maailma hiigellinn. Ta moodustas nelinurga, ja tema ümbermõõt oli kümne tunni tee jalakäijale. Teda ümbritses 400 jalga kõrge ja 100 jalga (umbes 29 m) paks müür; jee-tõttu ta oli pealetungijatele wallitumatu. Nebukadnetšar 6. sajandil e. Kr. andis jellele linnale veel wiimse lihwi. Kejet linna oli 600 jala kõrgune torn, tipus 40 jala kõrgune kuldne jumalakuju, mille järe päikešepaistes oli näha väga kaugele. Torni läheduses oli veel kakssteist templit. Peale selle kuninga luksuslik palee. Linna keskust ja wärawat ühendas n.-n. protšessioonitänaw; kummalgi pool tänawat oli müür, mida kaunistasid lõwikujud — riigi sümbolid wõi wapid. Linna ehtisid veel pargid ja n.-n. rippiwad aiad igasuguste

Babiloonia wäremed, mis annavad kindla tunnistuse aastatuhandete eest olnua kõrgeist tsivilisatsioonist.

Nii umbes nägid välja Assüüria kuningate paleed Niineves.

haruldaste puudega ja kasvudega. Võib ütelda, et see linn oli ehitatud plaanikindlamalt ja otstarbekohasemalt kui ükski linn praegu. Ja Nebukadnetšar võis kiidelda: „Eks seejane ole juur Baabel, mis ma olen üles ehitanud oma võimuga ja oma auks.“

Samuti leiame Niinevest Assüüria kuningate paleed, mis koosnevad kuusi heitsmekümnest jaalist, mis on kunstipäraselt kaunistatud mitmesuguste kujude ja vaasidega jne. Need ehitused peaaegu ületavad meieaegsed ehitused.

Kui ühelt ja pillavalt elati vana-aja rikkaste linnades, sellest on näide Pärsia kuningas Xhasavrusse (Artaxerxes) kaudu. Ta valitses saja kahekümne provintsi üle, Indiasst Abessiiniani. Ta koraldas juure peo oma sõjaväe pealikutele ja riikide würstidele, ja see pidu kestis jada kaheksakümme päeva; pärast oli veel kahepäevane pidu kogu linna rahvale pealinnas Suusanis. Kuninga paleed olid ütle mata toredasti ehitud: „Seal olid valged, rohelijad ja sinised tokid, kallite linaste ja purpuripunaste paelte külge õmmeldud hõberõngaste sees ja marmori sammaste peal; söömapiigid olid kullaft, punase ja valge ja klaasikarva ja musta marmori põranda peal. Ja juua anti kuldriistade

seest, ja riistad olid mõnesugused.“ (Estri 1, 1.—8.)

Tiirust kurtakse kui muistset merede valitsejat. Tema kaupmehed elasid kui würstid paleedes ja talitasid miljonitega nagu tänapäev mõni ameerika miljonär. Nende juured laevad (Maata: Esj. 27, 5.—9.) tegid pikki meresõite, töid Hispaaniast kilda, Inglismaalt tina, Königsbergi rannikult morivaitu, Indiasst ahve ja vaasid jne.

See luksus ja juurus ei ole mitte jaa- mutatud ilma, et ei oleks olnud arenenud kunst ja maitsje, samuti tööstus ja käsitöö, kaubandus ja liiklemine.

Süba ligi kakstuhat aastat enne Kris- tust oli Niineves, nagu nähtub kuningas Sargoni kirjadest, avalik biblioteek, kust laenutati teaduslikke ja ajaloolisi teoseid (kirjutatud savitahvlitele või silindritele).

Mis kreeklased jaa- mutasid mõtteteadu- se, ehituskunsti ja kirjutava kunsti alal, see on üldiselt teada, sellest ei ole tarvis enam siinkohal rääkida.

Nii võidakse kirjutada ja ongi kirju- tatud juuri raamatuid juurepärastest tsi- vilisatsioonidest, mis oli indlastel ja egiptlastel, kreeklastel ja roomlastel; võ- dakse kirjutada nende hiilgusest ja võ- muist, seadustest ja korraldustest, kuns- tiist ja teadusest, paleedast ja templidest, ja paljust muust.

Kus on aga nüüd need vägewad riigid, need rikkad tsivilisatsioonid? Need on muutunud riu- deks. Nemele on astunud uued riigid ja uus tsi- vilisatsioon. Mis oli vägivallaga saadud, see on ka vägivallaga hävitatud.

Nüüd, aastatuhanded hiljem, on uued asjad. Elga kas võib rääkida edust? On küll pangad ja aktiaseltsid, raudtee ja raadio, autod ja lennukid, aga mitte heaolu, õnne ega rahu. Kuigi on seadu- sed ja normid, õigusteadiused ja õigusteadiused, siiski on kurjus ja üldkohus, rahulolematuus ja waen. Kõigi olukordade muutuste peale vaatamata inime- ne on jäänud endiseks; moraalne tahe ei ole tõusnud, ja see asjaolu on takistanud inimkonna elu paranemist.

*

„Mis kasku on inimejel sellest, kui tema kõif maailma kaskus jaab, aga oma hingele kahju teeb.“ Kui inimene pöörab, siis on ta ka küllalt tsivilisee- ritud, kui ta aga ei pööra, siis ei aita temale ha- ridus ega tsivilisatsioon. See oli Kristuse seisu- koht. Mitte tsivilisatsiooni, vaid taevast tahtis ta tuua inimkonnale, aga inimejed ei ole seda andi vastu võtnud.

RAAMATUTE RAAMAT

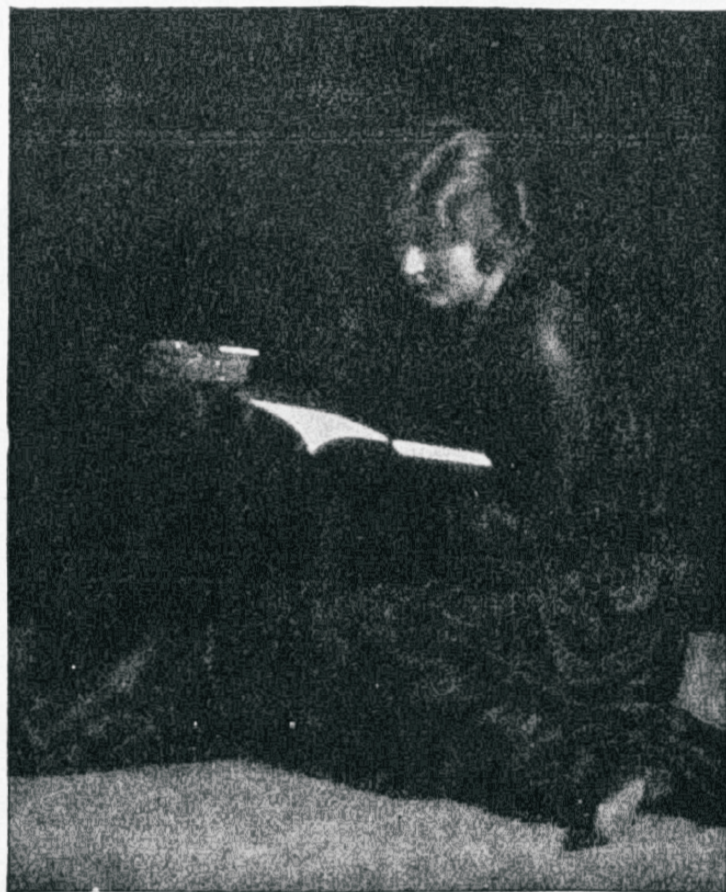
Piibli päritolu selgitamisel on tehtud palju teaduslikku tööd. Väljakaavamistel saadud andmetel on Piibel jällegi tõstetud ausse. Omal ajal tõstetud kahtlustused langevad ära. Piibel on olnud ja jääb raamatute raamatuks.

Väesoleva sajandi vahetusel tuli muutus tödede ottingus. Õpetlased, kes seni töde otsinud tolnunud raamatukogudest, üllatusid tähtjast avastustist. Sakati äkki tundma huvi wama-maailma maade nagu Egiptuse, Assiüiria, Pabüloonia, Palestiina wastu, kus satuti tõsiasjadele, mis ei kooskõlastunud õpetlaste seniste wäidetega. Wäide, et Piiblit ei saa pidada ajalooliseks allikaks, kuna ta nimetab rahwaid, keda ajalugu ei tunne, liikati ümber sel lihtjal põhjusel, et leiti Piiblis nimetatud rahwaste olemasolu jäljed. Ujuteadlased ja õpetlased sammusid jüngeist biblioteekidest wabasje loodusesse. Labidas käes ja Piibel kui reisirühht kaajas on käidud pühafirjas nimetatud maad läbi. See samm on toonud pöörde piiblikriitikasse, on toonud awameelsetele uurijatele suure walguse.

Niisiis, kõik endised wäited jääwad maha, ja uurija võib ütelda: Ma woin Piiblit mõista kõige paremini ainult siis, kui lasen tal rääkida nii, kuidas ta on, ja siis küsin, miks ta seda nii ütleb; ma otsin kuni tean, miks ta ütleb nii ja nii.

Imeraamat.

Piibel, mis koosneb Wanaast (sisaldab 39 raamatut) ja Uuest Testamendist (sisaldab 27 raamatut), moodustab imeraamatu. Umbes nelikümmend autorit on selle kirjutamisest osa wõtnud. Neist on olnud kuningaid, würste, tolliametnikke, käsitöölisi ja karjaseid, luuletajaid ja mõttetarku. Niisiis selles raamatus on esindatud mehi mitmesugusest seisusest ja klassist. Teda on kirjutatud wanglas ja kõrwes, karjaseonnis ja kuningakojas. See raamat sisaldab ajalugu, rassija rahwateadusi, seadusi, kõlblusõpetusi, prohveti-

Toitu waimule

fiuulutusi, luulekunsti, kõnekunsti, rohuteadust, terwishoumõudeid j. m.

Tema inewäärjus osutub weelgi juuremaks, kui wõtta arwesse, et tema autorid on olnud üksteisest lahjus ajalt ja kohalt. Umbes 1600 aastat on wahet Moosese raamatute ja Johanneje Imutusraamatu kirjutamise wahel. Siiski on täielik kooskõla kõigi kuuekümmene kuu raamatu eesmärgis ja õpetuses. Piibel on terwik ja moodustab ühe eesmärgi ja ühe mõtte.

Mitte juudilik looming.

Üldine ettekäane, mis tõstetakse Piibli kohta, on see, et ta olewat puht juudilik looming, ta piüüdwat ülistada juudi rahwust ja juutide jumala-mõistet. Miski ei saa wähem wastata tõele kui see ettekäane. Igauks, kes pealiskaudseltki lugenud Wana Testamenti, peab olema märganud, et selles just awaldatakse kõige karmimad süüdistused juutide wastu. Jumal on pidanud peaaegu alati tarwitama karme samme selle rahwa wastu. Wana Testament räägib juudi rahwa isemeelshuse wastu. Kas mingi teine rahwas on nii paljastanud oma esivanemate puudusi ja wigu, nagu seda on tehtud Wanas Testamendis! Siin ei ole antud armu esivanemale, kuningale, prohwetile ega rahwale. Kui Wana Testament oleks pidanud olema puht juudilik looming, siis ta oleks olnud palju teisiti, siis ei oleks teda kindlasti mitte koostatud pühafirja kaananiks.

Martin Regel kirjutab selle kohta nii tabavalt: „Kas võib Vana Testamendi kohta ütelda, et ta heameelega teeb maha oma vastase ja näeb head oma rahvas? Palju enam ilmneb see iseäraline joon, et ta on Siisraeli ajalooa nii tõepärane. Nagu ta ülistab vastaseid, kus nad ilmutavad tõelist suurust, nii ta ei vaiki ka oma rahva kangelaste puudusi. Ei Mooset, Saamueli ega Eliat nimetada ehmata pühadeks. Bastupidi: mõistetatse halastamatult hukka oma rahva suurte meeste ustavusetus ja ebaõiglus, äraandmine ja halastamatus, pehmus oma laste vastu ja puudulik usk Jumalasse. Kes jätab need iseloomustavad jooned tähele panemata, jeda ei saa pidada ajaloolaseks. Kus leidub veel mujal minewiku kirjalikkudes dokumentides jäärane tõepärasus?... Olgem täulikud, et Piibel ei jutusta ülistades, waid ta jutustab nii kuidas keegi on tõeliselt olnud, nende suurusest ja ka nende väiklusest, sest ainult sel wiisil võime neist õppida. Nimeste jumaldamine ei ole iialgi kannud head wilja.“

Miks on siis Wana Testament jäärane töö? Ta on Jumala ilmutus. Jumal pidi end kuskil ilmutama. Miks ta walis iisraeli rahwa, see jääb tema teada. Üks on tõsiasi, et ta on end ilmutanud, ja niisiti temale pole olnud mingi muu koht maa peal sobivam kui Siisrael ja Palestiina.

Inspiratsioon.

Mille põhjal võime kindlasti uskuda, et Piibel on inspireeritud või Jumalast sõendatud? See on põhiline küsimus, millest piiblitundja peab olama aru saanud.

On tarwis eeskõige nimetada, et Piibel tõelikult ei ole kirjutatud Jumala käega. Ainult kahel juhtumil (välja arvatud kiri seinal Bellatsari palees) loeme, et Jumal on kirjutatud. Üksford Wanas Testamendis ja teineford Uues Testamendis. Üksford ühenduses käsuaandmisega (2. Moos. 31, 18). Teineford armuandmise juhtumil Jeesus kirjutab sõrmega maa peale (Joh. 8, 6. 8.). Mõlemad kirjad ei ole hoitud alal; käsulauad on löödud puruks vastu Siinai kive, ja kiri templi põrandal on inimestest ära tallatud.

Jumal ei ole mitte ise kirjutatud, waid ta on lasknud kirjutada. Ta on walinud inimesed ja nad ette valmistanud waimset ja tehelist jelle püha ülesande jaoks. Seda iseäralist ettevalmistust me nimetame inspiratsiooniks.

Kuidas tuleb mõista inspiratsiooni? On sellega mõelda seda, et Jumal on mõtnud inimese ja talle majalikult diktoerinud kuidas ja mida kirjutada? On kindel, et Jumal ei ole iialgi mehaaniliselt inspireerinud. On näha teatatvat iislast mõnes kirjutuses; see asjaolu ei lasse oletada mehaaniliselt inspiratsiooni. Moosese wali seaduslik iseloom, Laaweti luuleand, Johannese armastus, Pauluse tulidus ja teiste iseäralised omadu-

sed on selgesti esile tõstetud, nii ei saa võimalikuks pidada majalikku sõendust. Jumal on just tarwitatud mitmesuguseid iseloomusid ja on lasknud kirjutada raamatu, mis on mitmekülgne ja kõigile arusaadav.

Mis ütlevad Piibli kirjutajad ise jumaliku inspiratsiooni kohta?

Laawet kirjutab: „Jehoowa waim on mu sees rääkinud, tema kõne on mu keele peal.“ (2. Saam. 23, 2.)

Jesaja hüüab: „Kuulge, taawad, ja maa, pane tähele, sest Jehoowa räägib!“ (Jes. 1, 2.)

Jeremia tunnistab: „Sa mulle sai Jehoowa sõna kätte sedawiisi.“ (Jer. 1, 4.)

Taanuel sai oma sõnumid nägemustes ja unenägudes. Ingel Raabriel õpetas Taanieli. (Taan. 7, 1; 9, 21.)

Johannes kirjutab ilmutused, mis talle anti. (Jlm. 1, 1.)

Kõik prohwetid on selgest ja arusaadawalt tunnistanud, et nende kuulutus on Jumalast. Nad on kirjutatud inspiratsiooni mõjul. Siiski kirjutajad ei ole palju kirjutatud oma tehelistest ja waimsetest seisustest inspiratsiooni ajal. Jumaliku inspiratsiooni olemus ei ole ära seletatud. Ratse seda seisustorda kirjeldada, tekitaks asjatuid waidlused. Küllalt on sõnadest: „Inimese tahtmise läbi ei ole iial ihtegi prohwetikulutust kätte saadud, waid pühad Jumala mehed on rääkinud, juhutatud Pühast Waimust.“ (1. Ptr. 1, 21.)

On sõna või iisikasti Pühakirjas tähtis? Wõi piirdub inspiratsioon ainult mõttega? Kas Jumal arvestab piisi või iisikasjadega? „Kõik tema teed on nii kui kohus.“ (5. Moos. 32, 4.) Nii kõlab otsus Jumala oleku kohta. Juba ainus piik mingile loodasjale annab tõenduse Jumala töö täiuslikkusest. Inimene valmistab tihikusest terasest peene nõela. Kui nõela otsa waadata mikroskoobiga, siis paistab see külluline. Seewastu aga on erilise pistenõela ots täiesti sile ka tugewaima mikroskoobi all. Nii erineb inimese töö looja tööst. Kui Jumal on teinud nii täiusliku töö iisija putuka juures, palju enam ta on olnud täpne oma Sõna kirjapanekul ning on annud iga sõna õieti ja õigele kohale. Jumal on pannud tähele iga sõna oma Sõna kirjapanekul. Teiste sõnadega — Pühakiri on algkeeles sõnalt inspireeritud.

Kas Jumal ei ole siiski annud ainult mõtled, ja siis need jätnud inimese hoolde sõnadesse vormida? Seda ei saa kinnitada. Kuigi iisikud kirjutajad on annud oma kirjadele omapärase tooni, siiski ei saa oletada, et need kirjutajad on juure pannud või kirjutatud oma sõnu. Jumal on end ilmutanud just kirjutaja iseäraliste omaduste kaudu. Mis aga puutub sõnadesse, siis on kirjutajad ka siin jäänud Püha Waimu juhtida. Seda võib tõendada sellega, et kirjutaja on tihiti (Lõpp — Iht. 123.)

Kurjuse algus

„Sumal on armastus.“ Tema omadus, tema seadus on armastus. See on nii olnud ning on edaspidigi. „Kõrge ja ülilm, kes elab igavesti,“ kelle „tee on laitmatu“, ei muuda ennast. Tema juures „ei ole muutmise ega vahetamise varju.“

Sumala väe avaldus on ühtlasi tema armastuse ilmutus. Sumala valitus moodustab õnnistuse tänuke kõigi loodolevuste jaoks.

Alalugu juurest võitlusest hea ja kurja vahel, alates sellest ajast, millal see taevas algas, kuni vastuhakkamise lõpliku tõrjumiseni ja patu täieliku kaotamiseni, on samuti Sumala muutumatu armastuse ilmutus.

Isa ja Poeg.

Kõigi maailmade valitseja ei olnud üksi oma töös. Temal oli kaaslane, kes temaga ühes tegutses, tema plaanid toetas ning tema rõõmuist osa võttis loodud olevusi õnnelikult tehes. „Mõnes oli Sõna, ja Sõna oli Sumala juures, ja Sõna oli Sumal. Seesama oli alguses Sumala juures.“ (Joh. 1, 1. 2.). Kristus — Sõna, Sumala Minu-juundinu — oli üksmeeles igavese Isaga, üksmeeles omaduselt, iseloomult, eetvõttelt; ta oli ainus olemus, kes võis tungida Sumala eesmärkidesse ja kavatsustesse. „Temal on nimi Imelik, Nõuandja, Wägew-Sumal, Igavene-Isa, Rahuwürst.“ (Jes. 9, 5.) „Tema väljanimemised on wanast igavestest ajast olnud.“ (Mtiika 5, 1.). Sumala Poeg ütles enese kohta: „Jehowa käes olen ma olnud kui tema teede algus; enne kui ta midagi ette võttis, olin mina. Igavestest peale olen ma võitnud... Ma olin tema juures kui sülelaps, ma olin tema südamerõõm igapäev.“ (Sp. 8, 22—29.)

Kristus tegutses ühes Isaga loomistöös. „Sest tema läbi on kõik loodud, mis taevaste sees ja mis maa peal on, mis nähtav ja nähtamatu on, olgu aujärjed, olgu valitused, olgu wüürstiriigid, olgu wallad, kõik on tema läbi ja temale loodud.“ (Kol. 1. 16.) Inglise on Sumala teenrid, kes lewitavad walgust, mis Sumalast hoowab, ning nad ruttavad juure kiirusega Sumala tahtmist täites. Aga Poeg, Sumala Salwitu, Sumala „auchiilguise paistus“ ja „olemise kuu“, peab walitust nende kõikide üle. „Tema aujärg seisab igavesti igawesteks ajaks.“

Armastuslik seadus.

Et armastuslik seadus on Sumala walituse põhialus, siis oleneb sellega koostöölase olemisest kõigi mõistusega warustatud olevuste õnn. Su-

mal nõuab kõigilt loodolevustelt armastuslikku teenistust. Tal ei ole heameel junnitud sõnakulmisest, ja ta annab kõigile tahtewabaduse, et wõidakse wabatahtlikult teenida.

Nii kawa, kui kõik loodud olevused tunustajid armastuslehedet, walitjes loquulmas täiuslik üksmeel. Taewastele hullkadele oli rõõmuks täita Looja soowi. Neil oli õnn lewitada tema aujust ja kuulutada tema kiitust. Ja et suurim armastus oli Sumala vastu, siis oli ka armastus üks-teise vastu täielik ja otsekohene.

Siis aga tuli muudatus selles taewases seisukorras. Oli üks, kes tarwitas kurjasti seda wabadust, mis Sumal oli annud oma loodolevustele. Patt sai alguse selle kaudu, kes Kristusole järgmisenä oli Sumalast kõige rohkem austatud, kel oli kõige suurem wõim ja au taewa elanikkude seas. Lutsifer, „hõljas koidutäht“ oli üks katwaid keerubeid ning oli piha ja wmeta. Ta seisus juure looja palge ees, ja igawest Sumalat imbritsewa auchiilguise kiired langesid tema peale. „Nõnda ütleb Isand Jehowa: Sina oled see, kes kõiksuguse wara kinni paneb pitseriga, ja oled täis tarkust ja koguni ilus. Sa olid Eedenis, Sumala aias, kõiksugused kallid kivid olid su kate... Sa olid keerub, kes wõitnud ja kes lepitamiskaanit kattis, ja ma olen sind pannud Sumala piha mäe peale, et sa tuliste kividest seas kõndisid. Sa olid laitmatu oma teede peal sellest päewast, kui sind loodi, seni kui kõwerust su sees leiti.“ (Ejef. 28, 12—15.)

Lutsiferi aupüüd.

Lutsifer järjest kaldus selle poole, et ennast ülendada. Nii ütles piha kiri: „Su süda on ilbeks saanud su ilu läbi, ja oled oma tarkuse ära rikkunud oma paistuse pärast.“ (Ej. 28, 17.) „Sa mõtlesid oma südamel: Ma tahan tõsta oma aujärje üle Sumala tähtede... ja ennast teha kõige kõrgema harnasels.“ (Jes. 14, 13. 14.) See wägew ingel oli saanud oma aulikkuse Sumalalt, kuid ta tuli selle peale, et seda pidada endale kuulwaks. Mitte rahul olles oma seisukohaga, kuigi oli rohkem austatav kui teised, ta julges ihaldada austamist, mis kuulus ainuüksi Loojale. Selle asemel, et Sumalat tõsta kõrgemaks au- ja wõimukandjaks, ta piüidis wõita endale austuse ja poolehoidu kõigilt loodolevustelt. Ja kuna see inglite wüürst himustas austust, millega igawene Isa austas oma Poega, siis ta himustas ka seda wõimu, mis oli ainult Kristusel eesõigus.

Seega oli purunenud taewane koostöölase. Lutsiferi meelikus tekitas muretunde neis, kes soowisid, et Sumala au peab olema kõige kõrgem. Taewa-

ses nõuupidamises inglid rääkisid Lutsjiverile. Ja Kristus esitas talle Looja suurust, headust ja õigust ning tema käsu piiba ja muudetamatut olemust. Jumal ise on seadnud korra taevas; Lutsjiver jeda rikkudes teotab Loojat ja toob enesele hukatusi. Kuid see hoiatus, antud lõpmatus armastuses ja helduses, ainult õhutas vastupanu. Lutsjiver jatkas oma tegemust Kristuse vastu ja muutus veelgi otjustavamaks oma ettevõttes.

Nii oli saanud jelle ülema inglil eesmärgiks võidelda Jumala Poja ülemavõimu vastu ning heita halba varju Looja tarkusele ja armastusele. Selle eesmärgi saavutamiseks ta pani välja kõik oma mõjuvõimu, mis, Kristuse järgmisena, oli kõige suurem taeva hullkade seas.

Patu olemuse mõistmiseks.

Kõik tema, kes tahab, et kõigil loodolevustel oleks waba tahe, ei jätnud kedagi hoiatamata nende hukutawate wäidete eest, millega mäsajaja püüdis end õigustada. Enne kui puhkes juur mõitus, pidid kõik saama selge ülevaate selle tahtmisest, selle tarkus ja headus on kõikide rõõmuks.

Kõiktulnud taeva elanikkude ees selgitas maailmade kuningas, et keegi peale Kristuse, Minu-üündinu, ei saa tungida täielikult tema plaanidesse, ja et ainult Kristusele on tehtud ülesandeks teostada tema tahte wägewaid nõusid. Kristus oli Nja tahtmise käide wiinud taewa wägede loomisel, ja niihästi temale kui ka Jumalale kuulus austus ja usaldus.

Salastusrikas Jumal püüdis õrnas kaastundes hoida ära Lutsjiveri ja tema kaasvõitlejaid jattumast hukatusi kuristikk. Kuid Lutsjiver liikkas ära Jumala pakkumise, ja et oma võimu avaldada, ta astus vastu oma Jumalale.

Jumal laskis saatanal oma tööd jatkata kuni rahulolematuse waim arenes awalikuks vastuhakkamiseks. Oli tarwis, et tema plaanid täiesti välja kujunesid, et kõik wõisid näha, milline on tema tõeline iheloom ja kuhu see wiib. Rahulolematuse ja lahimeele waim oli uus, saladuslik ja selgitamatu asjaolu. Segawate targutuste teel, millega praegu püüatakse vastuhakkamist õigustada, ta oli end katanud näilise õigusega. Jumal tarwitas ainult neid abinõusid, mis on tõe ja õigusega kooskõlas, aga saatana tarwitas meelitust ja pettust. Ja tema mõju petmises oli wäga juur. Selleks oli välja pandud kõik tema waimujõud.

Laske valgusel lõrjuda pimedus.

Ta püüdis võltsida Jumala sõnu ja ümber liikata Jumala walitjuse kawa, ning äratada kahtlust Jumala tarkuse kohta; ta wäitis, et Jumal püüab sellega ainult enesele au, kui ta nõuab loodolevustelt alistumist ja sõnakuulmist. Seejärel oli tarwis teha taewa ja kõigi maailma elanikele selgeks, et Jumala walitus on õige ja Jumala käsk on täiuslik. Saatana oli annud mõista, et tema ise püüab hoolitseda maailmkonna heaolu eest. Wõitnud keetubina oli Lutsjiver kind wäga kõrgel kohal: taewa olewised pidasid temast wäga lugu, ja ta mõju nendele oli juur. Selleks, et tema tõeline iheloom ja eesmärk jaaks kõigile arusaadavaks, pidi tal olema aega, et enmast

dela teguwõiji kaudu avaldada.

Megi taewast välja liikates Igawene Tarkus ei hääritanud teda. Kuna ainult armastuslik teenistus võib olla Jumalale meelepärane, siis peab loodolevuste ustavus tulema weendumusest Jumala õigluse ja heasoowi kohta. Taewa ja teiste maailmade elanikud, olles ette valmistamata patu olemuse ja tagajärgede arusaamiseks, ei oleks wõinud saatana hukkumise puhul mõista Jumala õigust. Kui ta oleks kohe ära hukatud, siis oleksid paljud pidanud hakkama teenima Jumalat ennemini hirmust kui armastusest. Petja mõju ei oleks olnud täiesti kaotatud ega mäsjuwaim lõplikult lõrjutud. Oli paremuseks koguilmale igaweste aegade jaoks, et saatana jai oma teguwõiji täielikumalt avaldada, mille waral wõidi näha jüüdistusi Jumala walitsemise vastu tõelises walguses, ning wõidi kõrvaldada kahtlowad küsimused Jumala halastuse ja õigluse ja käsu muudetamatuse kohta igaweseks ajaks.

Saatana vastuhakkamine pidi olema õpetuseks koguilmale igaweseks ajaks — pidi olema igawene tunnistus patu olemuse ja patu hirmsate tagajärgede kohta. Saatana walitsemise tulemus, selle mõju inimeste ja inglite peale, pidi näitama, millist wilja kannab see, kui püütakse kaotada Jumala autoriteeti. See pidi näitama, et Jumala walitsemise piisimusest oneneb kõigi loodolevuste heaolu. Nii pidi see hirmsa mäsjukatse lugu olema igaweseks kaitseabinõuks kõigile pühadele olewustele, et neid hoida ära patu olemuse walestimõistmisest, patuse langemisest ja nuhtluseosalisest muutumisest.

G. G. W.

ISADE TUNNISTUS

Kana aega on peetud tõeks, et apostlikud isad (esimesed kirikuisad) on annud tunnistuse pühapäeva pühadusest. Kuid uurides on selgunud, et ka Klemens, Papias ja Polükarp ei räägi midagi hingamispäeva asendamiseft pühapäevaga.

*

Kas varemad kristlikud kirjutused näitavad, et kristlik kogudus warsti pärast apostleid pühitsetes pühapäeva hingamispäeva asemel? Kas võime leida, et kogudus üldiselt, käies Beetruse, Pauluse ja Johanneuse õpetamise järele, heidab ära apostliku hingamispäeva?

On tõsi, et noedsamad põhimõtted, mis esinevad Uue Testamendi (apostlite) kirjades, esinevad ka apostlike isade kirjades hingamispäeva kohta. Siljemad kirikuisad alles lahkuvad tööliste kirikuisade — apostlite õpetuseft. Otsesui allikas, mis on saanud juletud, purstak wälja teiseft kohast, nii tekiwad praegu ules algkristlikud tõed. On võimalik kasutada wastawaid dokumente ja leida tõendusft teise sajandi kristliku puhkepäeva kohta.

Klemens.

Migame Rooma linnaga. Klemens, arwatawasti kolmas piiskop jelles maailma pealinnas ja tõenäoliselt apostel Pauluse jünger, kirjutas iibe kirja Korintuse kogudusele aastate 90. ja 100. wahel p. Kr. Mainitud kirja leiame Codex Alexandrinus'eft (Uue Testamendi kreeka keelne ära kiri 5. sajandist p. Kr.), mis alal hoitakse Briti Muuseumis. Selles kirjas Klemens ei räägi poole sõnagagi hingamispäeva ära kaotamisest wõi muutmisest ega lausu midagi esimese nädalapäewa määramisest pühapäewaks. Mis oleks olnud Korintlastele weel tähtsam kui uue puhkepäewa sisse seadmine. Kuid Klemens ei awalda oma kirjas sõnagi uuenduseft.

Apostlid ja algkogudus pühitsetes hingamispäewa, s. o. keitsmendat nädalapäewa. Kui apostlite esimesed järeltulijad oleksid tahtnud üle minna uue päewa peale, siis oleks olnud aeg selleft kirjutada. Kuna nad pole kirjutanud, siis on selge, et tooaegne kristlik kogudus pühitsetes weel apostlike hingamispäewa.

Jätame Rooma ja läheme Väike-Aasiasse.

Papias.

Papias oli piiskop Hierapolise linnas Friigias teise sajandi esimesel poolel. Ta oli apostel Jo-

hanneuse juulise õpetuse kuulja, läks märtrisurma arwatawasti 163. aastal. Papias oli tihedas läbi käimises nendega, kes tundsid Kristust ja tema apostleid isiklikult. Meilt ta kogus ka olulisi andmeid Kristuse õpetuse ja sõnade kohta. Tema kirjutustes me ei leia ühtegi sõna esimes-nädalapäewajest pühapäewast. Tema waikimine on tähendusrikas — ta ei ole läinud kõrwale apostlikest põhimõttest.

Polükarp.

Mitte leides jüttsaadik ainustki jälge n.-n. pühapäewa pühitsemisest Roomas, Hierapolis ja Sorintuses, me tuleme Smiirnasse sel ajal, kui Polükarp on seal piiskopiks. See warase kristliku ajajärgu apostlik isa oli Johanneuse jüngreid. Nii teatab tema õpilane Ireneus, et ta oli apostlikest õpetatud ning oli ühenduses nendega, kes olid isiklikult näinud Snnistegijat. Polükarp läks oma Isjanda pärast märtrisurma. On teada, et tema surmapäew oli 22. weebuaril 156. a.

Smiirna piiskopina Polükarp kirjutas Filipi kogudusele. Manitsedes kogudust palwele, kannatusse ja pihtale elule, ta ei nimeta mingist uuest õpetuspunkti, mida ta ei ole saanud Johanneuseft. Wõib järeldada, et Polükarp oleks kindlasti ütelnud mõne sõna manitsedes wõi julgustades uue pühapäewa korralduse kohta, kui see oleks olnud juba wõetud Snnistegija ülestõusmist uskwa rahwa tunnusmärgiks. Kuid me ei leia temalt ainustki osutust esimese nädalapäewa kohta.

Otsse wastupidi — me võime näha üsna selgesti, et Polükarp ja tema kogudus Smiirnas pidas ja austas hingamispäewa. See tõsiasi ilmneb kahest wanast dokumendist. Üks neid dokumente on „Polükarpi elu“, mis kirjutatud Pioniusse poolt ja millele omistatakse juur ajalooline wäärtus. Teine jäärane dokument on „Polükarpi märtrisurm“, mis on kiri Smiirna koguduseft Filomeliumi kogudusele. Selle kirja hindawad uue aja õpetlased, nagu Lake, täiesti ehtjaks.

„Polükarpi elus“ on kirjutatud, et Polükarp õnnistati piiskopiks hingamispäewal. Me loeme:

„Sa sabbatil (hingamispäewal), kui oli kaua palmetatud põlweidel, nagu oli tema (Polükarpi) wiis, tõusti ules kirja lugema, kuma kõiikide silmad waatajaid tema peale. Kirjakohtad olid apostel Pauluse kirjadesst Timoteusele ja Titusele, kus näidatakse, misjugune peab koguduse wanam ole-

ma. Ja ta (Poliikarp) oli nii kohane oma ülesandele, et kuulajad ütlesid üksteisele, et temal ei puudu ühtegi neist omadustest, mida Paulus nõuab jellelt, kes peab koguduse eest hoolitsema. Kui siis (pärast kirjalugetamist ja nõupidamist) koguduseliiikmetelt küsiti, keda nad endale tahavad, siis kõik vastasid ühel häälel: „Las Poliikarp on meie õpetaja ja karjane“. Siis kogu preesterkond määras teda, hoolimata tema vastuseisust.“

Teises dokumendis on teade Poliikarpi surmast. Ta oli peidus waenlaste eest. Tema peidukoha andis üles keegi ori, kes oli teadlik ja teda niikaua piinati, kui üles andis. Me loeme:

„Pealikud ja sõdurid võtsid kaasa orja ja lätsid wälja „walmistamise päewal“ (kreeta kogudused nimetasid reedest päewa „parastue“, s. t. walmistamise päew, — walmistamine hingamispäewa wastu). Nad ajusid õnnimisele oma harilikus rüüwastuses, otsekui oleksid taga ajanud rööwolit. Silja õhtul nad sattusid tema peale, leides ta ühest ülemast toast (palwetamast)“.

Siis pealik ja tema oma isa wiisid teda sõidukisse ning meelitasid ja rääkisid temale: „On see siis halb, kui lausud: „Sumal Caesar!“ ja tood ohwri, — ning siis oled waba.“

Poliikarp ei tahtnud esitaks neile wastata, aga kui nad peale käisid, siis sõnas ta neile, et ta ei tee nende nõude järele. Poliikarp wiidi areenile. Seal sunniti teda jällegi oma usku salgama, kuid asjata. Ta hukati märtrina tuleriidal. Ühtlasi on nimetatud ka Poliikarpi surmapäew:

„Nii õnnis Poliikarp hukati... juure Jabbati (hingamispäewa) kahetšandal tunnil.“

On üldiselt kinnitatud, et see „suur hingamispäew“ oli seitsmendal nädalapäewal, 22. webruaril 156. a., ja seda hingamispäewa on nimetatud juureks ka Jeepärašt, et see oli puurimipühäl, s. o. järgmine hingamispäew pärast juutide paasapüha.

Kokkuvõte.

Nüüd teame kokkuvõtte jellest, mis olene leidnud apostlikkude isade tunnistustest.

Mlemens, Rooma piiskop, ei nimeta ühegi sõnaga esimese nädalapäewa (n.-n. pühapäewa, Sonntag, Sunday, päikesepäewa) pidamisest kristlaste poolt Roomas, ka mitte Korintuses, kuhu ta kirjutab.

Papias, Hierapolise piiskop, waikib sellest asjast, samuti waikib Smürna piiskop Poliikarp.

Teispoolt leiame, et Poliikarp waliti oma ametisse harilikul koguduse jumalateenistuse koosolekul, mida peeti hingamispäewal. Koguduse liikmed ja wanemad olid kogunenud palwetama ja kirja uurima. Piiskop Poliikarpi „harjunud wiis“ oli

nagu Kristusel ja Paulusel pidada hingamispäewa, waata Luuka 4, 16.—22. ja Apt. 17, 2.

Leiame ka, et 156. aastal austati hingamispäewa Smürnas ja tehti selle jaoks ettevalmistusi, kuna reedet nimetati „walmistamise päewaks“, ja selle päewa õhtul leidsid tagaõhijad Poliikarpi palwetamas.

Nimetatud piiskopi surmapäew ei ole jäetud mälestusse ülestõusmispäewana waid hingamispäewana, mida on nimetatud juureks niihästi selle märtri surma kui ka iisraeli rahwa paasapüha pärast. Sgal juhtumil näeme, et hingamispäewa austati ja peeti, kuna esimest nädalapäewa, mis on praegu kirilik pühapäew, pole üldse nimetatud.

Nii nagu Roomas, Hierapolis, Korintuses ja Smürnas, nii peeti esimestel sajanditel igal pool kristlikes kogudustes hingamispäewa. Hingamispäewa tõde kanti kristlaste poolt kogu tol ajal tuntud maailmale. Paulus muuseas nimetab rooma kristlastest, et „teie usk on kuulus kõiges maailmas.“

Raamatute raamat

Ulgus lht. 118

kirjutatud sõnu, milledest nad ise ei ole aru saanud. Prohwetid on Kristusest palju ette kuulutanud, mida nad aga ise ei ole mõistnud. Sellest räägib Peetrus. (1. Peetr. 1, 10—12.)

Prohwet Laaniel ütles selgesti: „Ma ehmatasin nägemuse pärast, ja ükski ei mõistnud seda.“ Ta ei mõistnud seda ka hiljem, sest ingel rääkis: „Uga, Jina, Laaniel, pane sõnad warjule ja pane raamat pitseriga kinni kuni aeg okja saab.“ (Laan. 8, 27; 12, 4.) Niisiis Laaniel kirjutas sõnad, milledest ta ei saanud aru, kuidas wõis ta siis mõtte awaldada oma sõnadega, kui tal mõte hoopis puudus!

Wõiks tuua palju näiteid, mis ei kinnita mõtteinspiratsioonile oletust. On üle kolmesaja prohwetikuulutuse Messiasist ja tema elust maa peal, mis on sõna-sõnalalt täide läinud. Milline kujutus oleks küll antud Kristusele, kui ettekuulutused ei oleks olnud sõna-sõnalalt inspireeritud! Just prohwetikuulutuste sõna-sõnaline täideminek andis tunnistuse Jeesusest kui Sumala Pojast.

Piileam tahtis ennustada oma mõtetega ja sõnadega. Kuid ta pidi siis lastma end eeslil õpetada, ja Jeejärele ütles ta: „Selle sõna, mis Sumal mu suhu paneb, selle tahan ma rääkida.“ (4. Moos. 22, 38.)

Nii on olnud lood Pühakirja inspiratsiooniga. Piirha Waim on annud sõnad neile, kes on kirjutatud. Neis sõnades pole midagi muuta ega tahelda.

S. Rudy.

Mis oli, on ja tuleb

Inimese ja rahwaste suurimaks sihiks on järgmine päew, järgmine aasta, järgmine põlv — tulewik. Tulewiku nimel on saanud lõktele puhutud inimeste kired. Tulewikuplaanidega on tõusnud rahwad ja riigid, on ehitatud linnad ja arendatud teadused, on pandud mõtlema ajud uue ja parema leiutamiseks. Tulewikujutlus on nõudnud palju werd ja põhjustanud paljude surma ning juhtinud rahwaid üksteist häwitawale wõitlusele. Aga ka kõigi olufordade libedusi ja pettumusi waigistab parema tulewiku ootus. Tulewikku on igatsenud teada saada iga inimene.

Millise tulewiku ees seisab maailm täna? Mida wõime loota ja oodata tulewastelt päewadelt? Sama küsimusega seisid jüngerite hull Simeon olles oma Ennistegija ees. „Ütle meile, mil ajal peab see kõik sündima ja mis peab sinu tulemise ja maailma lõpetuse märk olema?“ Matt. 24, 3. Kristus wastas jüngerite küsimusele ja ilmutas neile tulewikufaladuse. Wastuse, mille nad kirja panid, on weel täna tähtis kõigile kristlastele, kes tulewikule elatwad.

Taevas hoiatab.

Kristus annab teada oma järelkäijaile sündmustest ja mitmesugustest märkidest, mis peawad sündima enne tema teist tulekut. Matteuse 24. ptk. ettetoodud märkidest on üks tähtsamaid — päikese pimenemine. „Aga warsti pärast seda wiletsuse aega läheb päike pimedaks.“ 29 j. Et ei tuleks arusaamatuks jelle märgi kohta, Jeesus nimetab ka aja, et seda teistest eraldada. „Wiletsuse aeg esitab meile kristlaste tagakiusamist pimedal teistajal, millal puudus usuwabadus. Tänu protestantlikule usupuhastusele, mis aitas kaotada pimeduse ja tuua südametunnistusele wabaduse. Aastal 1750. lõppesid suuremad tagakiusamised. Pärast seda pidi sündima see ettekuulutatud märk — päikese pimenemine. Kas pimenes päike ja kas täitus Kristuse ettekuulutus?“

See üleloomulik pimedus haaras päikest ja maad 19. mail 1780. aastal. „Pime päew oli niisugune imelik loodusnähtus, millest alati huiwiga loetakse, mida aga täheteadus ega mõttetarkus ei suuda seletada. Selle loodusnähtuse tõsijed põhjused on tundmata.“ Nii kirjutab kuulus täheteadlane Herschel. See ei olnud mitte harilik päikesewarjutus, mida ütlevad juba ette astronoomid, millal ja kuidas see sünnib, waid see oli ootamata ilmutus, mille põhjused on teadusele teadmata. Tõsi, kui kõneleb taevas, prohwetikuulutus ja

Sumal, siis waitib inimene, kes ei suuda tõusta kõrgemale endast.

Rohkem kui 1900 aastat tagasi kõlas prohwetlik ettekuulutus Kristuselt: „Aga warsti pärast seda wiletsuse aega läheb päike pimedaks ja kun ei anna oma walguft.“ „Pimedus järgmisel ööl oli nii suur, mida ei oldud ialgi nähtud sellest ajast saadik kui kõigewägewam oli loonud walguft.“ Seegi loodusnähtus seisab suurima saladusena wõimsa teadusmehe silme ees, kuid usklikule on need selged, usuteed walgustawad awaldused, mis näitawad Kristuse teise tuleku ligidust. Negade ja ajaloo juht — Sumal — juhib kristlasi ühe werstaposti, ühe sündmuse ja märgi juurest teise juure, lähemale elueesmärgile.

Sumal ütleb ja see sünnib. Kes usub Sumalat, ei jää häbisse. „Ja tähed langewad taewast maha.“ Inimese uskumata meel pidi suuremat hoiatust lugema taewa kuulutusest. Harilikult loodusnähtuseks ei saa pidada täheladu, mida nägi maailm 12./13. nowembri ööl 1832. aastal. „Wäga imelik oli see meteoride-tähtede sadu. Selle kolmetunnilise kestwuse ajal sattusid sadad ja tuhanded inimesed kõigi rahwaste haast suuremasse segadusse ja ehmatusse. Näis nagu lahkusid kõik taewatähed oma teelt kõrwale ja langeksid maha,“ kirjutab prof. Olmstead, kes nägi seda waatemängu oma filmaga. Need haruldased sündmused taewakehade juures mõjusid wäga inimeste meeleolule ja mõttele. „Igal pool walitses arwamine, et on käes wiimne lohtupäew.“ Need on president Dwight'i sõnad. Neid märke taewakehade juures wõeti sel ajal wiimseaja märkidena. Need on sündmused, mis kuulutawad wõimsalt Kristuse teist tulekut. Need on tähised, mis juhivad Siioni poole. „Aga kui see kõik hakkab sündima, siis waadake üles ja tõstke oma pead üles, seepärast, et teie lunastamine ligi tuleb.“ Luf. 21, 28.

Loodus kõneleb.

Taevast ja maad on Sumal kutsunud endale tunnistajaks. Maa meie jalge all jutustab tulewaid asju. Wiimase ajal on olnud maawärinemised, hirmsad tormid, laastatavad uputusjed ja häwitawad põuad nii suured ja fagedased, et tuleb järele mõelda ja küsida — mida peab see tähendama? Kristuse sõnad ja prohwetite kuulutus peab olema tõde, ettekuulutused täituvad, mida tunnistab loodus.

„Nälj, katf ja maawärinemised on siis mõnes paigas.“ Matt. 24, 7. Kes ootawad Kristuse tule-

lut, mõistavad, et wana maailma ootab lunastust. Sõda ja jälle kõigutavad nähtamatud käed hoiatawalt meie maad. Võimetuna seisab ka 20. sajandi kultuur-inimene loodusjõudude ees. Tõsi on küll see, et vähestel on arusaamist neist sündmustest.

Üks teaduslikke-statistilisi andmeid koguja ühing Inglismaal on koostanud aruande maavärisemistest sajandite järjekorras. Urvesse on võetud juured ohvreriffad ja hävitavad waringud. Nende arv kasvab alataha: 14. sajandil oli 137; 15. — 174; 16. — 253; 17. — 378; 18. — 640; 19. — 2119.

Räeme kindlalt täitumas Issanda ettekuulutusi, waadeldes aegade walurikast käiku, mis üha halweneb. „Mine wälja, sest tõde kõneleb sulle waid loodus,“ ütleb teegi kirjanik.

Parema tulewiku ohwrid.

„Aga teie saate kuulda sõdade ja jutusid sõjast; katstuge, ärge ehmatage, sest see peab kõik sündima, aga ots ei ole veel mitte käes; sest rahwas tõuseb rahwa wastu ja kuningriik kuningriigi wastu.“ Matt. 24, 6. 7.

Maailm ihkab firewaid wärwe, ja weripunasel on olnud tema ideaal. Maailma ajalugu on kirjutatud werega. Rahwaste juhtiwad jõud ja suurwaimud on püüdnud inimkonda ümber moodustada, neid juhtides mõtlusse. Ei unune mälestus ega ohwrid, mis on toodud parema elu ja forra ning tulewiku oest. Ous muutunud paremaks ford ja elu? Ous elu fergem, kui see oli enne rahwaste ohwrit — enne maailmasõda?

Rahwasteliidu arhiivis on kogutud andmed, mis näitavad täielikke sõjaohwrite arwusid wiimase 70 aasta jooksul.

Seitsme-aastane sõda nõudis 554.000 ohwrit; Prantsuse revolutsioon — 1.400.000; Napoleoni sõjakäik 1.700.000; Krimmi sõjas sai sõjajumal 785.000 ohwrit; Wene-Jaapani lahingwäljadele jäi 624.000 meest; Balkani sõda rööwis 108.000 inimelu. Kofku teeb see 15.871.000! Maailmasõda ühhi niijutas maailmasõda 26.000.000 inimese warega, kuid paremat wilja ei kasvata ta ikkagi. Sädad ja raskused on saanud kibeaks leiwaks, mida peab sööma järeltulew rahwapõlv. Nende andmete järele mõime ka oletada, milliseks võib muutuda uus rahwaste kofkupõrge, wõttes arwesse sõjatehnika arengut ja wahendeid masji hävitamiseks, millised puudusid maailmasõja päewil. Seda teawad rahwaste juhid, seepärast püüawad nad teha kõike, et hoida ära uusi kofkupõrkeid. Ajalehed kirjutawad maailma tulekoldeist, uuesti konstrueeritud relwadeist, leitutatud mürkgaasidest, palawlikust relwastumiseist ja närvolihust ootamiseist — mida toob lähem tulewik? Rahwad nagu tahaks uuesti ohwardada oma tulewikuideele poegade werd. Kassiwaheline miha lasseb oletada wärmilist

maailmarevolutsiooni. Rahwaste praegune elu ja püüded näitawad, et on unustatud haawad, mida tõi sõda ja mis pole veel mõnekümne aastaga paranenud.

Tähelepanuwäärne inim põlv.

Reegi kõigest mõtleja inimene ei saa waadelda lõbustushoos ja ahmusihas mäsjawat inimkonda ilma et see ei tekitaks temas walutunnet. Maailm ootab rahwapõlwe ja paremat elu, kuid kuis walmistab ta end sellele ajale ette?

Peatume filmapilguks praeguse rahwapõlwe moraali ja usuelu juures, mis jarnaneb rahwa iseloomustusele enne Kristuse tulekut.

„Aga see olgu teile teada, et wiimsil päewil peawad olema hirmsad ajad. Sest siis on inimesi, kes peawad iseenestest palju lugu, kes on rahaahned, hoopled, suurelised, teotajad, wanemate sõna põlgajad, tänamata ja pühitsemata; kes ei armasta omakseid, on lepituse rikkujad, laitjad, prassijad, waljud, kes ei armasta head; petised, äraandjad, kes on äkilise meelega, uhked, kes armastawad lihahimusid enam kui Jumalat; kellel on jumalafartuse nägu, aga jalgawad ära tema wäe. Ja neist lahkul!“ 2. Tim. 3, 1—5. Meis sõnus on wiimseaja rahwastest otse fotograafiline kujutus. Julgusega wõime wõtta iga sõna sellest kirjast ja see on wõrdne praegusele elule. Perikond, mis on moraali ja usu alus, on kaotanud wäärtuse. Kõiki muid kasvatab see, kuid mitte paremaid inimesi paremale tulewikule. Meie suurim ajaleht kirjutas mitte kaua aega tagasi, et Ameerikas on rohkem kui pool abioludest lõppenud perekonna purunemisega. Noorfugu õpib wanematest ja käib nende elurada weelgi halwemalt. Mii on praegu rahwapõlv, „kes lihahimusid enam armastab kui Jumalat.“

Kui Kristus tuleb, ei puudu inimestel mitmesuguseid usuworme, aga õigeid kristlasi on wähe. Jumalajalgamine ja jumalawastatus, Botani, Perkoni ja Taara kultus ning teised sellejarnased woolud inimperes on määrgiks, et oleme lähedal Issanda päewale.

Looduse katastroofid, sõdade ja revolutsioonide mõll, moraalne langus ja usupuudus hüüab meie hoiatamas keeles: Walwake! „Kui te kõike jeda näete, siis teadke, et teie lunastamine on ligi!“ Jumalik hoitus käib alati prohwetikuulutuse täitumise eel. Mii oli Abrahamiga ja Lotiga enne Soodoma ja Komorra häwitust. Enne kõlas hoitus Issraelile, kui kurjuse hävitamiseks pidi täituma ettekuulutus 70-aastasest wangipõlwest. Ettekuulutused on täitunud. Issand ütleb: „Seefinatse põlwe rahwas ei lõpe mitte ära, kuni see kõik saab sündima.“

Lilled tee ääres...

On väsitav rännata pikka teed. Sga väiksemgi küngas, mida vaja ületada, lijab raskust ja waewa. Pind jalge all on kõwa ja tuul keerutab tolmui.

Ent tee äärtel kasvab rohi ja õitsevad lilled lihtjad ja meeldivad, nii et jääd wabest seisatama ja nautima. See elustab ja julgustab.

Nagu tee ääres on palju väikefi lilli, mis rõõmustawad rändurit, nii on ka eluteel palju väikefi rõõme, mis julgustawad eluwõitlejat. Nagu õhtused päikefiired pärast wihmarikast päewa mõjuwad meisse wabastawalt ja elustawalt, nii wõiwad walgustada meie elu ka need väikejed rõõmud. Ja kui küsida, mis on õnn, siis wõib wastata — õnn on palju väikefi rõõme, ta koosneb neist fiirteist, mis ilustawad ja kuldawad meie igapäewast halli ja ühetoonilist elu.

Paljudel inimestel on raske leida elus rõõmu. Mured, pettumused ja raskused on nagu umbrohi ja ohakad nende silme ees, nii et nad ei näe elutee mõlematel külgedel õitsewaid rõõmulilli. Just neid tagasihoidlikke lilli tuleb otjida väga hoolikalt. Muudu need ei puutu üldse silma. Neid õjata leida ongi elutarfius, mis paljudel puudub. Enamus inimesi soowib leida korruga juurt kimpu rõõmulilli. Et nad ei leia õnne täielikult, siis ei arwesta ega lepi üldse väikeste rõõmuhetketega. Nad ei hinda ega otji õnne, siiski kaebawad, et nende jaoks ei õitse õnn.

Tuleb otjida ja tähele panna helgemaid silmapilke ning need endas jäädwustada, siis õjutub iga väikene rõõm pärliks, mis koondatult moodustawad juure wäärtuse. See nõuab head tahet ja kannatlikku püüdmist.

Süda peab olema awatud heale ja ilusale. Tuleb õjata näha ja ühtlasi sulgeda silmad; tuleb kuulda ja siiski mitte kõike kuulda. Näha tõijst, ausat ja ilusat, ning kuulda ülesehitawat ja head, kuid jätta tähele panemata, mis wõib haawata ja häwitada hinge.

Mõnel inimesel on inestuswäärne omadus näha ainult head. Ei leidu midagi nii halba, mille juures ka ei leiaks terakesiifi head. Teised aga on nii isedõiged, et näewad teiste juures ainult halba. Säärane inimene üha mürgitab ennast.

Teelahkmel

Meie elu muutuks palju õnnelikumaks, kui unustaksime ja jätaksime tähele panemata kõit halwa, ja lewitaksime ainult ilusat ja head. Me peaksime püüdma leida elu ilusaid walgustiklgi, et kaotada tumedaid warjufiklgi.

Rõõm wõib olla meie alatine külaline. Ta wõib asuda ka waejemas kodus ning ükji ja mahajäetu juures. Rõõmusta selle üle, et elad. Rõõmusta selle üle, et wõid olla looduses ja näha selle kaunidust.

Meie elus on palju väikefi rõõme, mis wõiwad muutuda suureks õnneks, kui meel ja süda on awatud. Ei ole eluteed, kus ei kasvaks rõõmulilli; tarwis waid korjata ja puuda suureks kauniks pärjaks.

Paljud käiwad oma eluteed liig piisti peaga, ega näe midagi head. Teised jõuawad neist mööda palju konarlikumal teel, kuna nad unustawad wäsimuse ja waewa ning kasutawad pakutud wõimalused.

„Sga inimene on oma õnne sepp“, ütleb wanaõna, ja õnnelikuks saab ainult see, kes waatleb elu jumaliku põhimõtte waatejuurast. Waadeldes elu warjufiklgi takistame ije oma õnne leidmist. Snn tuleb kindlasti, kui hinnatakse väikefi rõõmuhetki, ollakse piijiw töös ja waadatakse lootuses ülespoole, valmistudes igawõjole õnnele.

A. S.

Kuidas Õie leidis, et ta võib olla õnnelik

„Mul on kõik, mida soovin,“ rääkis Anni oma sõbrannale.

„Mul küll ei ole kõike, mis ma soovin,“ vastas Õie tusaselt otsaesist kortsutades.

„Õie, mis sa sellega mõtled?“ Anni jäi seisma ja vaatas temale uurivalt otsa. „Mis sa siis soovid?“

„Oo, ma ei tea isegi. Midagi iseäralikku! Muidu on elu ühesugune, alati üks ja sama.“

Kui ilusad ja huvitavad on lilled...

„Ma olen küll rahul ühesugusega. Me võime olla õnnelikud just seepärast, et meiega ei ole juhtunud midagi iseäralikku; me võime mängida ja lugeda ja teha palju asju.“ Sealjuures Anni hüples ja püüdis näidata oma lustilist meeleolu. „Ja meil on silmad, me näeme igasuguseid asju, see loob nii palju vaheldust. Kui kena on päikesepaiste, kui ilusad ja huvitavad on lilled!“

„Näha võib ju igauks,“ vastas Õie ükskõikselt. „See ei ole veel midagi.“

Mõne päeva pärast juhtuski Õiega iseäralikku. Ta kukkus õnnetult. Ta kukkus näoga liiva sisse. Liiv läks silmadesse ja tegi silmadele viga. Vaene Õie hoidis silmad kõvasti kinni ja nuttis kibedasti suure valu pärast.

Anni kutsus kohe tema ema, kes ta süle võttis ja koju kandis.

Kutsuti arst. See kõrvaldas hädaohu, ühtlasi pani rohtu ja sidus silmad.

Paar päeva raviti Õiet kodus. Ta viibis pimedas toas ja pealegi silmad kinni seotud. Arst käis vahete-vahel vaatamas. Aga silmad ei paranenud.

Viimati arst soovitas, et Õie viidaks kliinikusse. Seal arstid võtsid tarvitusele kõik võimalikud abinõud, et nägemist tagasi anda. Paar nädalat olid tema silmad seotud ega lastud valgusesse vaadata.

Anni tundis väga suurt muret oma sõbranna pärast. Aga ta ei saanud muud teha kui palvetada. Ta tegi seda ja uskus, et armas Jumal võib ta terveks teha.

Kuna Õie ei saanud nädalate viisi midagi näha, siis nüüd alles õppis ta nägemise eesõigust hindama. Tal tulid meele hooplevad ütelled Annile, et ta ei pidanud nägemist millekski, oli ülemeelik ja rahulolematu. Oo, kuis ta ootas, et hakkaks saama jälle näha, ja mõtles, et küll siis olen õnnelik.

Viimaks hakkas ta juba võima silmi lahti teha ja lühikest aega vaadata. Tervekssaamiseni aga kulus veel aega. Ta pidi ikka veel viibima pimedas toas.

Kui ta oli juba tervem, siis võis ka Anni teda külastada. Tal oli hea meel, kui sai oma sõbrannaga kokku. Siis ta rääkis ka Annile: „Ma ei teadnud varem, et võimalus näha on nii tähtis. Tõesti, kui on terved

silmad, siis ei tohiks enam millegi üle kaevata.“

Anni naeratas. „Nüüd me mõlemad teame, et võime olla õnnelikud.“

„Jä, me teame,“ kinnitas Õie. „Ma olen nüüd leidnud, et mitte see ei tee meid õnnelikuks, mida me soovime saada, vaid see, mis meil on juba olemas ja mida me võime vabalt kasutada.“

„Kas siis ka silmad teevad õnnelikuks?“ küsis Anni.

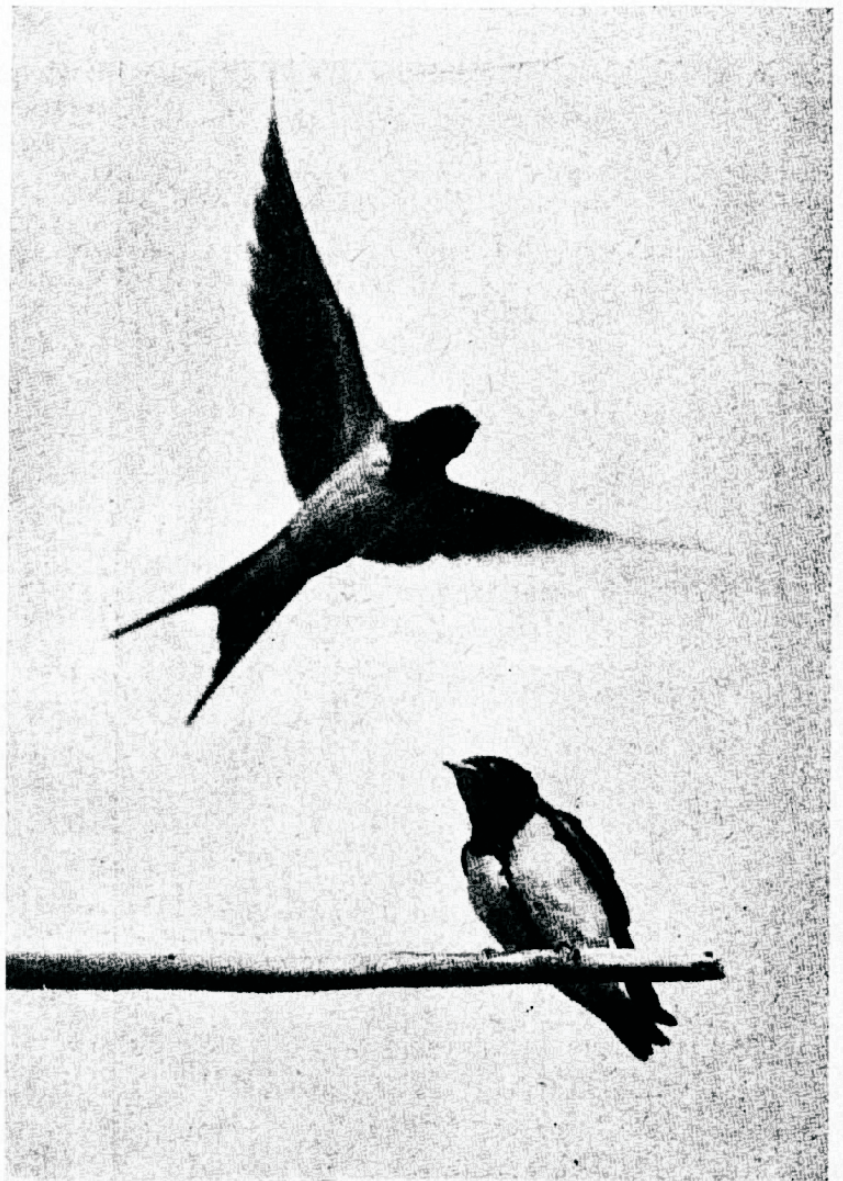
„Muidugi ka silmad,“ vastas Õie.

Pääsukeste elust

Ülal: Pääsu-isa on kogunud suure nokatäie maitsvat rooga — putukaid. Võime kujutleda, kui ta koju tuleb, milline kisamine „Anna mulle, anna mulle“ siis algab

Kõrval: Pääsu-ema õpetab poega lendama. Väike pääsu on loodud pesast välja. Aga ta ei julge hakata lendama. Ei aita ema kõne ega käsk. Viimati ema tõukab ta maha, ja pojalt ei jää muud üle kui katsuda ennast aidata, avab tiivad — ja lendamine ongi selge.

Inimene — looduse kuningas

Kõik see, mis piirab meid, taevas, maa, metsad, põllud, aasad, jõed, kõik elav ja kasvav nimetatakse looduseks.

Inimene on looduse kuningas. Tänu mõistusele on ta vallutanud kogu looduse.

Inimene töötab ise ja paneb tööle looduse. Hobune veab ja künnab, koer hoiab maja ja karja. Loomadest saab inimene liha, piima, villa, nahku, rasva ja luid. Lindudelt saab ta mune ja sulgi.

Inimene harib maad ja kasvatab vilja ja aedvilja. Puust ehitab ta maju ja laevu, tööriistu. Ta asutab aedu ja nopib puudelt vilja.

Savist teeb ta telliskive ja kausse ja liivast klaasi. Ta laskub maa sügavusse ja toob säält välja rauda, vaske, hõbedat ja kulda.

Veevoogudest püüab ta kalu. Laevad sõidavad vastu voolu ja tuult. Ta paneb vee rattaid ümber ajama.

Isegi vaba tuul teenib inimest, keerutab tema veskitiibu ja paisutab tema laevapurji.

„Meie Aeg“ ilmub kord kuus. Toimetuse ja talituse Tallinnas, Merepuiestee 14-a. Tel. 309-41.
Vastutav toimetaja: M. Bärengrub. Abitoimetaja: H. Pilt. S. P. Adv. U. Eesti Liidu väljaanne.
Hind: aastaks 2 krooni, poolaastaks 1 kroon 10 senti, üksiknumber 20 senti. Tellimine kõigist postiasutustest.